

PAPP LÁSZLÓ*

Iparjogvédelmi bírászkodás Magyarországon**

Maga az iparjogvédelem magánjogunk egyik fiatal részterületei közé tartozik, azonban a modern iparjogvédelmi gondolkodás megjelenésétől azonnal központi kérdéssé vált a jogviták elbírálásának intézményi közege. A 19. század közepétől, a modern szellemi tulajdonvédelmet biztosító országoknak dönteniük kellett az iparjogvédelmi, tágabb összefüggésben a szellemi tulajdonvédelmi bírászkodás kérdésében. A szellemi tulajdonvédelem az iparjogvédelem mellett a szerzői jogot is magában foglalja. A szerzői jog és az iparjogvédelmi intézmények között olyan lényeges különbség fedezhető fel, amely rendszertanilag indokolhatja a szerzői jogi jogviták leválasztását. Ennek ellenére találkozzunk olyan országokkal, – mint például Tajvan vagy Thaiföld – ahol a szellemi tulajdonvédelmi bírászkodást a lehető legtágabban értelmezik. Az iparjogvédelmi bírászkodás sajátossága, hogy a tényállás megállapítása során olyan, döntően műszaki kérdésekben is dönteni kell, amely egy átlagos jogászbíró köteles szaktudásához nem tartozik hozzá, ami vagy műszaki képesítéssel is rendelkező bírót feltételez, vagy egy, a műszaki kérdésben jártas szakember eljárásba való bevonását vonja maga után. Mindez a 19. század végétől a szabadalmi perekben általában ülnökök alkalmazását jelentette. Szinte alig találunk olyan országot, amely ne alkalmazna ülnököket vagy speciális képesítésű bírót a szabadalommal összefüggő perekben.¹ Abban a kérdésben, hogy ez a sajátos összetételű tanács vagy bíró hol helyezkedjen el az igazságszolgáltatás szervezetrendszerében, viszont már megoszlanak a nemzeti elképzelések, hiszen mind rendes bírósági mind különbírósági megoldásokra is találunk példákat. A tanulmány a teljesség igényére törekedve kívánja bemutatni a hazai szervezeti szabályozást, egy nemzetközi kitekintésbe ágyazva.

I.

A bírászkodás fogalmának a meghatározása során tekintettel kell lenni arra is, hogy milyen jellegű jogviták elbírálását tekintjük szabadalmi bírászkodásnak. A szabadalmakkal összefüggő peres ügyek többféle eljárásból keletkezhetnek. Általánosságban a megadott

* egyetemi adjunktus, Debreceni Egyetem, Állam- és Jogtudományi Kar

** A mű a KÖFOP-2.1.2-VEKOP-15-2016-00001 azonosítószámú, „A jó kormányzást megalapozó közszolgálat-fejlesztés” elnevezésű kiemelt projekt keretében működtetett Államtudományi Kutatóműhely keretében, a Nemzeti Közszolgálati Egyetem felkérésére készült.

¹ Ilyen ország többek között Albánia, Costa Rica, Honduras és Guatemala. Vö.: Adjudicating Intellectual Property Disputes International Chamber of Commerce. 2016. 10. p.

szabadalmak megsértéséből eredő magánjogi igények a legelterjedtebbek, amelyek a polgári eljárásjog szabályai szerint zajlanak. A legtöbb országban azonban a szabadalom megsértése, azaz bitorlása egyúttal büncselekmény is, így annak van egy büntetőeljárás oldala is. Végezetül a szabadalmi oltalom odaitélése egy közigazgatási hatósági eljárásban történik, s a 20. században szinte alig találunk olyan jogállami berendezkedést, amely a közigazgatási határozatokkal szemben ne adna lehetőséget a bírói jogorvoslatra. Ez utóbbi miatt a közigazgatási bíráskodás szervezetrendszerével való kapcsolatot is elemezni kell az egyes nemzeti szabályozások során. A hatályos szabályozás alapján néhány európai ország, - így többek között Horvátország, Hollandiában, Lengyelország, Luxemburg², Macedónia, Csehország, Svájc,³ Szerbia, Szlovákia, Szlovénia, Bulgária – a szabadalmi hivatalok határozatainak, illetve a megadott szabadalmak érvénytelenítése iránti, és a hivatal által elbírált keresetek felülvizsgálatát a közigazgatási bíróságokhoz utalja.⁴

A problémakör összetett jellege ellenére mégis azt látjuk, hogy a legtöbb országban az iparjogvédelmi bíráskodás központi eleme a szabadalmi bíráskodás magánjogi oldala. Azonban ez nem jelenti azt, hogy valamennyi szabadalmakkal összefüggő magánjogi igény e kérdéskörbe tartozna. Ebből adódóan az eljárás jellege, illetve a szabadalmi bíráskodás szűkebb vagy tágabb értelmezése tovább nehezíti a szervezetrendszerrel alkotott elképzeléseinket, azaz azt, hogy a specifikációnak hol, és milyen szinten kell érvényesülnie a szabadalmi bíráskodás kapcsán.

A szabadalmi szabályozás a magánjog azon részterületei közé tartozik, amelyeknél már a 19. század végén nagyfokú jogközelítés figyelhető meg a nemzeti szabályozások között. Ennek következtében az 1883-ban megszületett Párizsi Unió Egyleme⁵ - továbbiakban PUE – a részesállamok részére a jogközelítés módszerével minimumkövetelményeket állapított meg, amely a részesállamok számára csak azt a kötelezettséget írta elő, hogy az ipari tulajdon védelmére külön hatóságot kell felállítaniuk.⁶ A rendelkezés sajátossága, hogy nem határozta meg az „ipari tulajdonvédelem” fogalmát, és azt sem, hogy azt a részesállamoknak milyen formában kell biztosítani. Ennek az lett a következménye, hogy a részesállamok egy része, a jogvédelmet egy közigazgatási eljárásban, míg másik része a bírói kontroll biztosításában látta. A második világháborút követően 1967. július 14-én megszületett a Szellemi Tulajdon Világszervezete (továbbiakban WIPO), amely az ENSZ egyik szakosított szerveként működik.⁷ A szervezet égisze alatt 1974-ben megszületett a Szabadalmi Együtműködési Szerződés (továbbiakban PCT), amelyhez Magyarország az 1980:14. tvr-el csatlakozott. Az egyezmény alapvető-

² Luxemburg esetén csak a Szellemi Tulajdon Hivatala előtt lefolytatott engedélyezési eljárások során hozott határozatok felülvizsgálatára vonatkozik, a hivatal előtt érvénytelenítési eljárás nem indítható.

³ Svájc esetén csak a Szövetségi Szellemi Tulajdon Hivatala előtt lefolytatott engedélyezési eljárások során hozott határozatok felülvizsgálatára vonatkozik, a hivatal előtt érvénytelenítési eljárás nem indítható.

⁴ Towards an Enhanced Patent Litigation System and a Community Patent – How to Take Discussions Further, Document WD 11622/07 PI 135 (Jul.12. 2007.), 11. p., 15. p., 16. p., 21. p.

⁵ Az Egyezmény 1884 óta van hatályban, s jelenleg 169 ország a tagja, s amelyhez Magyarország az 1908:LII. törvénycikkkel csatlakozott. Vö.: PAPP LÁSZLÓ: *Magyarország és az Iparjogvédelmi Unió a XX. század első évtizedében*. Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle. 2012/4. 59–73. pp. PAPP LÁSZLÓ: *A szabadalmi jogvédelem történeti perspektívái*. Gondolat Kiadó, Budapest, 2015. 48–51. pp.

⁶ Párizsi Unió Egyezmény 12. cikk.

⁷ Magyarország 1970-ben csatlakozott a szervezetet létrehozó egyezményhez, amelyet az 1970:18. tvr. hirdetett ki.

en a nemzetközi szabadalmi bejelentések benyújtásával foglalkozott, azonban a joghatósági kérdéseket nem érintette, így azokban továbbra is az eltérő szervezeti megoldások érvényesültek. 1994-ben a Marakeshi Szerződés létrehozta a Kereskedelmi Világszervezetet (továbbiakban WTO), amelynek égíse alatt megszületett a Megállapodás a Szellemi Tulajdonjogok Kereskedelmi Korlátozásáról (továbbiakban TRIPS-megállapodás). A TRIPS megállapodás 42. cikke értelmében a szerződő államok kötelesek biztosítani a jogosultak számára, hogy a Megállapodásban rögzített szellemi tulajdonjogaik megsértéséből eredő igényeiket bírósági úton érvényesíthessék. Ez a rendelkezés önmagában nem hozott jelentős áttörést, hiszen a szabadalmakkal összefüggő magánjogi, büntetőjogi igények, illetve a közigazgatási szerv határozatával szembeni bírói kontrollnak ekkor már több, mint 100 éves hagyománya volt Európában. Az egyezmény továbbra is hallgatott a szabadalmi bíráskodás jellegéről, így a részesállamok a szervezeti kérdésekben továbbra is szuverenitásuk körében dönthettek.⁸

Mindezekből következik, hogy a szellemi tulajdonvédelmi bíráskodás terjedelmére és a nemzetközi kötelezettségvállalásokra tekintettel a vizsgált országok megoldásai alapján az alábbi modellek fedezhetőek fel: *a)* Kizárólagos hatáskörrel és illetékességgel rendelkező rendes bíróság⁹; *b)* Kizárólagos hatáskörrel és illetékességgel rendelkező rendes bíróság speciális összetételű tanácsa¹⁰; *c)* Kereskedelmi bíróság¹¹; *d)* Közigazgatási bíróság, *e)* Szakosított (külön) bíróság.¹²

Európában kizárólagos hatáskörrel és illetékességgel rendelkező rendes bíróság jár el szellemi tulajdonvédelmi jogvitákban Albániában¹³, Belgiumban, Bulgáriában¹⁴ Cipruson¹⁵, Csehországban¹⁶, Észtországban¹⁷, Izlandon¹⁸, Hollandiában¹⁹, Litvániában²⁰, Lengyelországban²¹, Luxemburgban²², Magyarországon, Macedóniában²³, Monacóban²⁴, Szlovéniában²⁵ és Szlovákiában²⁶. Azonban ezek az országok sem képeznek egy-

⁸ JUMPOL PINYOSINWAT: *A Model of Specialized Intellectual property Court in Developing Countries*. Waseda, 2010. 5. p.

⁹ Ebbe a modellbe azok az országok tartoznak, amelyek bírói tanácsai csak jogi végzettséggel rendelkező jogászokból állnak. Ebből adódóan, ha egy jogászbírókból álló tanács általában iparjogvédelmi perekkel foglalkozik, az attól még általános összetételűnek minősül.

¹⁰ Ebbe a modellbe azok a rendes bíróságon belül szerveződő bírói tanácsok tartoznak, ahol a bíró a jogi képesítés mellett technikai végzettséggel is rendelkezik, vagy a jogi képesítésű bírók mellett technikai végzettségű szakemberek is bíráskodnak.

¹¹ Kereskedelmi bíróságok alatt a szakosított illetve a rendes bíróságon belül szerveződő kereskedelmi bíróságok is érteni kell.

¹² Kizárólag szellemi tulajdonvédelemmel foglalkozó különbíróság.

¹³ Law No. 8116 of 29 March 1996 on Code of Civil Procedure Art. 348., Art. 334–336.

¹⁴ Patent Law as amended No. 59 of July 20, 2007, Art. 64.

¹⁵ Patent Law - No. 16(I) of 1998, Art. 61.

¹⁶ Enforcement of Industrial Property Rights and on the Amendment of Industrial Property Protection Acts - No. 221/2006 Coll, II. Sec. 6.

¹⁷ Patent Act - RT I 1994, 25, 406, 55. §.

¹⁸ Patents Act No. 17/1991, Art. 64.

¹⁹ STUART J. H. GRAHAM – NICOLAS VAN ZEEBROECK: *Comparing patent Litigation Across Europe: First Look*. Stanford Technology Law Review Vol. 17. 2014, 668. p.

²⁰ Patent Law of the Republic of Lithuania of 18 January 1994, No. I-372; Art. 40, 45.

²¹ *Patent Litigation in Europe*, European Patent Academy, 2016, 104.

²² *Patent Litigation in Europe*, European Patent Academy, 2016, 81.

²³ Law on Industrial Property No. 21/09 of 2009, Art. 291.

²⁴ Patents Act – Act No. 9 of 15 December 1967, Sec. 63.

séget, hiszen a közigazgatási jogvédelem, illetve az eljárási fokok tekintetében tovább differenciálhatóak. Ugyanis a hatályos szabályozás értelmében, azokban az országokban, ahol szakosított közigazgatási bírászkodás működik, - Bulgáriában, Csehországban, Lengyelországban, Luxemburgban, Szlovákiában és Szlovéniában – a szabadalmi hivatalok határozatainak bírósági felülvizsgálata is e bíróságra hárul. További sajátosság, hogy ezekben az országokban a megsemmisítési keresetek is a hivatal hatáskörébe tartoznak, így azok bírói kontrollja is a közigazgatás általános szabályai szerint zajlik. Ami az eljárási fokokban való különbségeket illeti, azt tapasztaljuk, hogy néhány ország a szabadalmi perekben való specifikációt semmilyen mértékben nem juttatja érvényre. Ezen országok közé tartozik Albánia Bulgária, Csehország, Ciprus, Észtország, Izland, Litvánia, Lengyelország, Luxemburg, Macedónia, Monaco, Szlovákia és Szlovénia alkalmazza. Ebből következik, hogy a fennmaradt országok csak az eljárás első vagy második fokán alkalmazzák a rendes bíróság általános bírói tanácsát. Belgiumban, Hollandiában és Magyarországon mind a bitorlási mind az megsemmisítési keresetek másodfokú elintézésében jár el ilyen tanács.

A második modellbe azok az országok tartoznak, amelyek rendes bíróságon belül speciális összetételű tanácsban bírálják el a szellemi tulajdonvédelmi pereket. Ebbe a csoportba tartozik, Görögország²⁷, Hollandia²⁸, Fehéroroszország, Franciaország²⁹, Magyarország³⁰, Németország³¹, Norvégia³², Olaszország³³ és Románia³⁴. Az e modellbe tartozó országok sem egységesek tekintetben, hogy a peres eljárás minden fokán érvényesül-e a sajátos tanácsai összetétel. Mind az elsőfokú, mind a másodfokú eljárásban érvényesül Görögország, Franciaország, Fehéroroszország, Hollandia, Németország, Norvégia, Olaszország és Románia esetén. Míg Magyarország kapcsán csak az elsőfokú peres eljárásban. Az ebbe a modellbe tartozó bírói tanácsok specialitását az adja, hogy jogi végzettséggel rendelkező bírók mellett csak technikai vagy technikai és/vagy jogi végzettségű tagok is ítélkeznek.

A harmadik modellbe tartozó országok a szabadalmi bírászkodást a kereskedelmi bíróságok hatáskörébe utalják. Ilyen szerzeti megoldást alkalmaz Ausztria, Belgium, Dánia, Horvátország, Spanyolország, és Szerbia³⁵. A horvát és szerb szabályozás sajátossága, hogy nem tesz különbséget az általános kereskedelmi ügyek illetve a szabadalmi perek között, amelyből következik, hogy szabadalmi perekben nem alkalmaznak

²⁵ ROHAZAR WATI ZUALLCOBLEY (edit): *Study on Specialized Intellectual Property Courts*. International Intellectual Property Institute and the United States Patent and Trademark Office. 2012. 28. p.

²⁶ ROHAZAR WATI ZUALLCOBLEY *i. m.* 2012, 28. p.

²⁷ Law 2943/12.09.2001 III Art. 9–10.

²⁸ KATRIN CREMERS – MAX ERNICKE – FABIAN GAESSLER – DIETMAR HARHOFF – CHRISTIAN HELMERS – LUKE McDONAGH – PAULA SCHLISSLER – NICOLAS VAN ZEEBROECK: *Patent Litigation in Europe*. Discussion Paper No. 13-072. 2013. 27. p. <http://ftp.zew.de/pub/zew-docs/dp/dp13072.pdf>

²⁹ Uo. 22. p.

³⁰ A találmányi szabadalmakról szóló 1995. évi XXXIII. tv. 87. §.

³¹ STUART J. H. GRAHAM – NICOLAS VAN ZEEBROECK *i. m.* 2014, 671.; Patent Act as amended up to Act of October 19, 2013. Sec. 143.

³² ROHAZAR WATI ZUALLCOBLEY *i. m.* 2012. 26. p.; Patents Act – Act No. 9 of 15 December 1967, Sec. 63.

³³ Uo. 24. p.

³⁴ *Patent Litigation in Europe*, European Patent Academy, 2016. 111. p.

³⁵ ROHAZAR WATI ZUALLCOBLEY *i. m.* 2012, 21. 25–28. pp.

műszaki képesítéssel rendelkező ülnököt vagy bírót. Spanyolországban az elsőfokú bíróság bírja bír speciális képesítéssel, míg Belgiumban, Dániában és Ausztriában az eljáró bírói tanácsban vannak a jogi képesítésű bírák mellett műszaki képesítéssel rendelkező tagok is.

A negyedik modellbe azok az országok tartoznak, amelyek közigazgatási bíróságok elé utalják a szellemi tulajdonvédelmi perek egy részét. E kategória azért képez önálló modellt, mert vannak olyan országok, amelyek a szabadalmi hivatalok döntései feletti törvényességi felügyelet gyakorlásában nem juttatják érvényre a specifikációt, azaz azokat rendes közigazgatási bíróságok elé utalják. Míg vannak olyan országok, amelyek ezt egy kizárólagos hatáskörrel és illetékességgel rendelkező rendes bíróságon keresztül valósítják meg³⁶. Így ebbe a modellbe tartozik Bulgária, Ciprus, Csehország, Finnország, Görögország, Horvátország, Hollandia, Lengyelország, Macedónia, Spanyolország, Svájc, Szerbia, Szlovénia és Szlovákia. Azonban ezen országok sem egységesek abban, hogy a szabadalmi hivatalok hatáskörébe beletartozik-e a megsemmisítési eljárás. Ugyanis ott, ahol igen, akkor az a sajátos helyzet áll elő, hogy a bitorlási és megsemmisítési eljárások bírósági szakasza párhuzamos fórumrendszeren zajlik. Ilyen megoldást alkalmaz Bulgária, Csehország, Horvátország, Lengyelország, Macedónia, Szerbia, Szlovákia. S végezetül az ötödik modellbe tartozó országok szakosított(külön)bíróságot állítottak fel a szellemi tulajdonvédelmi perek elbírálására. Ebbe a csoportba tartozik az Anglia és Wales³⁷, Finnország³⁸ Németország³⁹, Portugália⁴⁰, Svédország⁴¹ és Svájc⁴².

II.

A hatályos magyar szabályozást is magában foglaló nemzetközi kitekintés után érdemes megvizsgálni a magyar jogfejlődést, hiszen Magyarországon a modern iparjogvédelmi szabályozás több, mint 120 éve alatt több modell is megfigyelhető volt. A feltalálók kizárólagos joggal való jutalmazása Magyarországon is a 18. századig nyúlik vissza, azonban az oltalom objektív feltételek mentén való odaítélése az első hazai szabadalmi törvénnyel jelent meg. Az 1895:37. tc megalkotásának közvetlen előzménye volt, hogy bár a kiegyezést követően a szabadalompolitika közös érdekű ügynek számított, azonban a magyar politikai közvélemény elzárkózott attól, hogy a modern szervezetrendszer kiépítése során egy Ausztriával közös hivatalt, vagy bíróságot lehessen felállítani. Ebből adódóan az első szabadalmi törvényünk, nemzeti hatáskörben egy saját, és a korszak elképzeléseinek megfelelő szervezet mellett döntött. Az első szervezeti megoldásunk egy kétszintű szakosított bíróság mellett döntött, amellyel kapcsolatban két prekonceptiót

³⁶ Ez utóbbiba tartozik Magyarország is, ahol a Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatala által hozott határozatot nem a Fővárosi Munkaügyi és Közigazgatási Bíróság előtt, hanem a Fővárosi Törvényszék előtt lehet megtámadni.

³⁷ Copyright, Designs and Patents Act 1988, 287. §.

³⁸ Patent Act - No. 550 of December 15, 1967, 27. §.

³⁹ STUART J. H. GRAHAM - NICOLAS VAN ZEEBROECK *i. m.* 2014, 670. p.; Patentgesetz 65. §.

⁴⁰ Industrial Property Code – No. 46/2011 of June 24, Art. 40.

⁴¹ *Patent Litigation in Europe*. European Patent Academy, 2016. 119.

⁴² Uo. 25. p.

kell lefektetni. *Egyrészt* az 1895:37. tc-vel felállított Szabadalmi Hivatal és Szabadalmi Tanács nevükben nem volt bíróság, és részben jogállásukban sem volt teljes mértékben bírói fórum. *Másrészt*, az iparjogvédelmi perekben a kétszintű szakosított bírászkodás rendkívül ritka, és nem csak 120 évvel ezelőtt, hanem napjainkban is komoly költségmegterhelést jelent az állam része. Az első szervezeti megoldásunk alapján a Szabadalmi Hivatal elnökből, alelnökből, állandó bírói és műszaki, továbbá nem állandó bírói és műszaki tagokból állt. Az elnököt, az alelnököt és az állandó tagokat a kereskedelemügyi miniszter előterjesztése alapján a király⁴³ majd kormányzó nevezte ki,⁴⁴ míg a kezelőszemélyzetet maga a miniszter.⁴⁵ A bírói tagoknak az 1869:4. tc 7. §-ában meghatározott bírói képesítéssel,⁴⁶ míg a műszaki tagoknak „valamely műegyetemen a tanulmányok szabályszerű bevégezése alapján a kir. József műegyetemről nyert, vagy ez által honosított oklevéllel” kellett rendelkezniük.⁴⁷ A Szabadalmi Hivatal hatáskörébe tartozott a szabadalmak megadása, illetve az ehhez kapcsolódó valamennyi adminisztratív ügy elintézése.⁴⁸ A hivatal ezeket a feladatokat bejelentési és bírói osztályban végezte el. Érdekesség, hogy a törvény eredetileg három osztályt rendelt el felállítani: bejelentési osztályt, felfolyamodási osztályt, megsemmisítési osztályt. Az igazságügyi bizottság javaslatára azonban az utolsó kettő egy egységes bírói osztállyá lett összevonva, utalva arra, hogy a tervezett felfolyamodási és megsemmisítési osztályok hatáskörébe tartozó ügyek döntően jogi természetűek, így a szervezeti különállást semmi sem indokolja.⁴⁹

Bár a két osztály szervezeti értelemben külön működött, azonban kezdetben ez csak korlátozottan volt értelmezhető, hiszen a hivatal elnöke a tagokat évente kétszer beoszthatta az egyik vagy másik osztályba.⁵⁰ A bejelentési osztály kizárólag elsőfokú hatóságként járt el, a szabadalmazással összefüggő „adminisztratív” ügyek kapcsán. Vagyis a törvény a két osztály közötti hatásköri kérdést úgy rendezte, hogy a bejelentési osztály volt az általános hatáskörű elsőfokú fórum, s így a bírói osztály csak akkor járhatott el elsőfokon, ha a törvény ezt kifejezetten előírta. Így a bejelentési osztály hatáskörébe tartozott különösen a szabadalmi bejelentések vizsgálata, közzététele, visszautasítása, a szabadalom megadása vagy megtagadása, felszólalások elintézése, meghatalmazottak

⁴³ MNL Minisztertanácsi jegyzőkönyvek – továbbiakban K 27 - (1902.12.27) 10R/19.; (1911. 08. 11.) 25R/35.

⁴⁴ MNL K 27 (1921. 01. 04.) 28R/86; (1921.06.03) 78R/122 ; (1922.01.24.) 39R/81; (1922.07.07) 90R/133; (1923. 02.16.) 65R/103.

⁴⁵ LÉVY BÉLA: *A magyar szabadalmi jog rendszere*. Budapest, 1898. 14. p.

⁴⁶ 7. § „Jogi képzettség tekintetében kimutatandó, hogy: 1. vagy a köz- és váltóügyvédi vizsgát letette; vagy pedig 2. hogy: a) a jogi tanulmányokból valamely felsőbb, akár hazai, akár külföldi nyilvános jogi tanintézetben, a hazai jogból pedig mindenesetre valamely magyarországi ily intézetben a szabályszerű elméleti vizsgákat letette, és ezen felül b) az utolsó vizsga letételétől számított 3 éven át jogi gyakorlaton volt, és pedig: egy évig valamely bíróságnál, a más két év alatt valamely bíróságnál vagy ügyvéd mellett, s e három év letelte után a gyakorlati bírói vizsgálatot szintén sikerrel állta ki.”

⁴⁷ 1895:XXXVII. tc. 24. § (3) bekezdés. Ilyen műszaki képesítésű tag volt a teljesség igénye nélkül Bittó Béla, Virág József, Menczer Árpád, Bruckmüller Ferenc, Jendrassik Komél, Imre László, Sályi István, Lancsalics Alajos.

⁴⁸ Kifejezetten a Szabadalmi Hivatal hatáskörébe tartozott a szabadalmak megadása, nyilvántartása, szabadalmi lajstrom vezetése, a szabadalmak átruházásának használati és gyakorlatbavételi engedélyek bejegyzése, megsemmisítési és megállapítási perek elsőfokon való elintézése.

⁴⁹ Az igazságügyi bizottság jelentése „a találmányi szabadalmakról szóló” törvényjavaslat tárgyában. Az 1892. év február hó 18-ára hirdetett Országgyűlés Képviselőházának Naplója XXIX., 884. szám. Pesti Könyvnyomda Részvénytársaság, Budapest, 1895. 56. p.

⁵⁰ KELEMEN MANÓ: *A találmányi szabadalmakról szóló törvény revíziója*. Országos Iparegysület. Budapest, 1905. 11. p.

belajstromozása, lejárt szabadalmak megszüntetésének kihirdetése, szabadalmi díjak beszedése. Ezeket a feladatokat az osztály tanácsülésen vagy ülésen kívül látta el. A Szün⁵¹ 23. §-a szerint csak az „*ügyek elintézésére kell*” tanácsülést összehívni. A hivatal gyakorlata alapján ez kizárólag az ügyek érdemi elintézését jelentette, vagyis tanácsülésre csak a bejelentés visszautasítása, közzététel elrendelése, bejelentés visszavontnak való kimondása, szabadalom megadása, díjfizetés elengedése, hitelezése esetén volt szükség. Minden más esetben az ügyek elintézését az elnök tanácsülésen kívül rendelte el, s ez az eljárás gyorsítását eredményezte. A bejelentési osztályon belül a tanácsok összetétele viszonylagos állandóságot mutatott. A két tanács közül az egyik elnöke a hivatal alelnöke volt, a másik tanácsot pedig a legidősebb bírói képesítésű tag vezette. A fennmaradó jogi és műszaki tagokat pedig egyenlő arányban a naptári év elején osztották be.

A bírói osztály már vegyes folyamodású hatóság volt. Elsőfokon kizárólag a megvonási, megsemmisítési és a szabadalmak terjedelmének megállapítása iránt indított perekben járt el, amelyeket tanácsülésben tárgyalt.⁵² Nem volt kifejezetten tanácsi formációhoz kötve, de a gyakorlat alapján mégis így járt el az osztály azokban az esetekben, mikor más hatóság megkeresése alapján a szabadalmi leírás értelmezésében nyújtott segítséget. Fellebbviteli fórumként pedig a felszólalások másodfokú elintézése során szintén tanácsülésben járt el. A bírói osztály hatásköri szabályaiból az látható, hogy a már megadott szabadalomból illetve magából az oltalomból folyó jogok védelmét, mint vagyoni jogi kérdést, a törvény rendes bírósági hatáskörben hagyta.⁵³

A Szabadalmi Hivatal bejelentési és bírói osztályának szabályozása azért is érdekes, mert a törvény egy tisztán közigazgatási hatósági jogkört utalt egy bírói szervezet hatáskörébe. A dualizmusban sem volt ismeretlen az, hogy a bíróságok közigazgatási tevékenységet végezzenek, azonban a két osztály ügyterhét megvizsgálva egyértelmű, hogy a szabadalmi bejelentések domináltak. Tekintettel azonban arra, hogy a korabeli magyar szabályozásra az osztrák és német minta gyakorolta a legnagyobb hatást, mindez nem meglepő, hiszen az 1877. évi német szabadalmi törvény is a Császári Szabadalmi Hivatalt tekintetében (Kaiserliches Patentamt)⁵⁴, egy részben közigazgatási, részben bírói jogkört ellátó, független szervet állított fel.⁵⁵

A Szabadalmi Tanács,⁵⁶ mint fellebbviteli fórum eredetileg nem szerepelt a törvényjavaslatban, s felállítása csak akkor került szóba, mikor az Országgyűlés közigazgatási bizottságának javaslatára a szabadalmi felügyelő intézményét kivették a tervezetből. A

⁵¹ Szabadalmi Hivatal [Bíróság] ügyviteli szabályozta, amelyet a 733/1896. sz. eln. rendelet szabályozott. A tárgyalat korszakban ezt módosította a 3333/1901. K. M. rendelet, 81.588/1914. K. M. rendelet, és az 74.825/1920 K. M. rendelet, amelyek egységes szerkezetbe foglalt rendelkezéseit továbbiakban „Szün” rövidítés alatt használok.

⁵² KÓSA ZSIGMOND: *Jogosítottak-e a szabadalmi hatóságok egy szabadalom megsemmisítése iránt indított perben, a későbbi elsőbbséggel engedélyezett szabadalmat a korábbi szabadalomtól függőnek nyilvánítani?* Ügyvédek Lapja 1900/18. szám. 3. p.

⁵³ KÓSA ZSIGMOND: *Bevezetés a szabadalmi jog tanába.* Iparjogi Szemle. 1914/6. szám, 65. p.

⁵⁴ 1919-től Reichspatentamt, majd 1998-tól Deutsches Patent- und Markenamt.

⁵⁵ E. SCHUSTER: *The New German Patent Act.* The Law Quarterly Review. Vol. 8. 1892. 77. p.; JOSEF KOHLER: *Handbuch des deutschen Patentrechts in rechtsvergleichender Darstellung.* J. Bensheimer. Mannheim, 1900. 675–689. pp.; PAPP LÁSZLÓ: *Mérföldkövek a szabadalmi jog egyetemes fejlődésében.* Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle. 2013/8. 53–54. pp.

⁵⁶ A Szabadalmi Tanács [Felsőbírói] szervezeti és ügyviteli szabályzatát a 734/1896 K. M. rendelet szabályozta. A tárgyalat korszakban ezt módosította a 34.549/1914. K. M. rendelet, 74.825/1920 K. M. rendelet, amelyek egységes szerkezetbe foglalt rendelkezéseit továbbiakban „Sztüsz” rövidítés alatt használok.

Szabadalmi Tanács kizárólag a Hivatal bejelentési osztályának a fellebbviteli fóruma volt, s tagjait a Magyar Korona területén működő felsőbb bíróságok tagjai közül, illetve a kir. műegyetem tanárai közül⁵⁷ – a kereskedelemügyi miniszter előterjesztése alapján – az uralkodó nevezte ki.⁵⁸ A Szabadalmi Tanács összetételét megvizsgálva ez azt jelentette, hogy általában négy bíró a kúriai bírák közül,⁵⁹ kettő pedig a zágrábi hétszemélyes tábla ülnökei közül került ki.⁶⁰

III.

A Szabadalmi Hivatal és Tanács eredeti szervezeti megoldását megvizsgálva azt tapasztaljuk, hogy a szabadalmi bíráskodáshoz szükséges műszaki kvalitással nem magának a bírónak, hanem a bírói tanácsnak kellett rendelkeznie. Ez egy sajátos, tisztán műszaki és tisztán jogi végzettségű tagokból álló tanácsot jelentett. Az említett tanácsi összetételénél azonban a két osztály funkciójára is tekintettel kellett lenni. Ugyanis a bejelentési osztály engedélyező, azaz döntően adminisztratív funkciója esetén a műszaki kérdés volt fajsúlyosabb a jogkérdéshez képest. Míg a bírói osztály esetén a jogkérdés dominált. Ennek a jellegnek a két osztály tanácsi összetételénél is érvényre kellett volna jutnia, amelynek szabadalmi törvényünk kezdetben teljesen megfelelni nem tudott. Ugyanis a bírói osztály három jogi és két műszaki képesítésű tagokból álló tanácsban járt el akkor is, amikor a bejelentési osztály fellebbviteli fóruma volt. Márpedig ebben az esetben a műszaki kérdés dominált, így a műszaki tagoknak kellett volna túlsúlyban lenniük. Érdemes megemlíteni, hogy ez az anomália a törvényjavaslat eredeti szövegváltozata szerint, a felfolyamodási és megsemmisítési osztályok különválasztásával megoldható lett volna. A 20. század első évtizedeiben a tanácsi formációk elosztása az egyes tervezeteknél folyamatosan napirenden volt. Az 1905. évi javaslat az engedélyezést tisztán műszaki tagokból álló hármas tanács elé utalta volna. Az 1909. és 1916. évi tervezetek még tovább mentek, és felismerték a bírói osztály fellebbviteli hatáskörében a műszaki jelleg dominanciáját, s a tanács összetételét is ehhez igazították. A tervezet értelmében ugyanis a bírói osztály, mint fellebbviteli fórum két jogi és három műszaki képesítésű tagból álló tanácsban járt volna el. Mindez azzal a következménnyel járt volna, hogy az engedélyezési eljárásból teljes egészében száműzhetővé váltak a jogi képesítésű bírák, amellyel a korabeli tudományos közvélemény egy része teljes egészében nem értett egyet. Mindez ma már egyértelműen azt jelentené, hogy a közigazgatási hatósági funkciót ki kell szervezni egy ilyen sajátos jogállású szervezetből, azonban ez a 20. század elején még nem volt ilyen egyértelmű. Ezért tapasztalhatjuk azt, hogy a tanácsi formációk körük kialakult vita, valójában a közigazgatási és bírói jogkör eltérő jellegére vezethető vissza.

⁵⁷ MNL K 27 (1896.02.08.) BR/9; (1900.03.21) 11R/117; (1902. 11. 18.) 35R/57; (1905.07.19.) 10R/14; (1906.03.01) 22R/48; (1908.05.25.) 18R/33; (1910. 11. 27.) 11R/59; (1911.02.12.) 6R/18; A két világháború között ugyanezen eljárás érvényesült, csak már kormányzói megerősítéssel. MNL K 27 (1925. 03.12) 15R/110; (1926.02.26) 28R/40.

⁵⁸ A bírák felsőbb bírósági megbízatásuk teljes időtartamára, míg a műszaki tagokat öt évre nevezte ki. 1895:XXXVII. tc. 24. §.

⁵⁹ MNL K 27 (1896.02.08.) BR/9; (1901.06.12.) 46R/58; (1907.05.16.) 15R/45; (1909. 01.30.) 4R/117; (1911. 10.17.) 63R/103; (1912.02.26.) 61R/103; (1913. 02.28.) 101R/112; (1918.06.06) 83R/136.

⁶⁰ MNL K 27 (1896.02.08.) BR/9; (1913.10.23.) 15R/69.

A 20. század elején e problémát az 1920:35. tc. rendezte úgy, hogy a bejelentési osztályban két műszaki és egy jogász bíróból álló háromtagú tanács döntött, míg a bírói osztályban, mint fellebbviteli fórum előtt három műszaki és két jogász végzettségű bíró ítélkezett. Az 1920-as évekre tehát olyan szervezeti megoldás bontakozott ki, amelyben a tanácsi formációk révén egyértelműen el lehetett különíteni az engedélyezési eljárást és az attól teljesen eltérő funkciót megvalósító peres eljárást.

Az 1920:35. tc. a Szabadalmi Tanácsot Szabadalmi Felsőbírósággá nevezte, amely mint szakosított felsőbíróság 1927-ig működött. Bár a szakmai körök ellenezték, az 1927:20. tc. a Szabadalmi Felsőbíróságot megszüntette, és annak tanácsát, mint szabadalmi tanácsot a Kúriába integrálta. A Kúrián belül főszabályként ötös tanácsban ítéleztek, amely a szabadalmi perek esetén azt jelentette, hogy három jogi és két műszaki képesítésű bíróból álló tanács döntött végső fokon. A szakosított szabadalmi felsőbírászkodás a 20. század első két évtizedében folyamatosan napirenden volt, annak ellenére, hogy Európa többi országára egyáltalán nem volt jellemző. Magyarországon már a Közigazgatási Bíróság felállításakor is napirenden volt a Szabadalmi Felsőbíróság megszüntetése, és hatáskörének a Közigazgatási Bírósághoz való utalása, azonban azt szakpolitikai érvekkel alátámasztani nem lehetett.

Mindezekből adódóan a magyar szabadalmi bírászkodásnak a második világháború végéig tartó szervezeti fejlődése kapcsán az alábbi sajátosságok állapíthatók meg.

Egyrészt az első szabadalmi törvényünk egy kétszintű különbíróságot hozott létre, amely azonban csak szabadalmi kérdésekkel foglalkozott, így az egyéb iparjogvédelmi intézmények nem tartoztak a hatáskörébe. Ugyanakkor a szabadalmi perekkel kapcsolatban sem járhatott el minden kérdésben, hanem csak azokban a jogvitákban, amelyeket a törvény kifejezetten a hatáskörébe utalt. E kétszintű különbíróság – a korszak sajátosságaiából adódóan – közigazgatás hatósági és bírói jogkört is gyakorolt. Ez azonban kezdetől fogva nehézségeket szült, amelyeket a jogalkotó a tanácsi formációk újragondolásával próbált meg orvosolni, és nem a közigazgatási hatósági jogkör leválasztásával. *Másrészt* a jogalkotó az oltalmat megadó vagy megtagadó határozattal szemben bírói jogorvoslatot nem a közigazgatási bírászkodáson keresztül, hanem egy új bíróság felállításával kívánta biztosítani.

IV.

A második világháborút követően a Szabadalmi Bíróság 1946. március 16. napján folytatta működését, s az ezt követő években szerves változáson ment keresztül. A jogalkotói szándék a korábbi szabályozással ellentétben a műszaki képesítésű ülnökök kiszorítására irányult, amely egyúttal a jogi képesítésű bíróktól követelt meg további szaktudást. Ezzel a jelenséggel Magyarország a szakosított bírósági modellből a rendes bírósági, sajátos összetételű tanács modelljének irányába mozdult el. Ez az oka a Szabadalmi Bíróság hatásköre kapcsán kialakult vitának. Érdekes, hogy a tudományos közvélemény 1946 után egyet értett abban, hogy a bíróság hatáskörét két irányba is bővíteni kell. *Egyrészt* a szabadalmi oltalmon kívül az egyéb iparjogvédelmi intézményekre is célszerű volt a bíróság engedélyezési hatáskörét kibővíteni. Mindez a védjegy és mintaügyekben a 6.200/1948. számú kormányrendelettel meg is valósult. A rendelet értelmében a védjegy- és mintaoltalmi bejelentéseket 1948. május 31. napja után nem a keres-

kedelmi és iparkamaráknál, hanem a Szabadalmi Bíróságnál kellett benyújtani, amellyel a bíróság engedélyezési jogköre valamennyi – akkor ismert – iparjogvédelmi intézményre kiterjedt. Ugyanakkor érdemes megjegyezni, hogy mindez a közigazgatási hatósági jogkör bővítését jelentette, amely az ebben az időben irányadó tendenciával éppen ellentétes volt. Hiszen a hazai szabályozásra olya nagy hatást gyakorló Németországban a második világháborút követően pont ennek az ellenkezője volt jellemző. Ugyanis a második világháborút követően a hivatalt újjászervezték, majd 1961-ben a hivatal határozatainak a felülvizsgálatára, és a megsemmisítési keresetek elbírálására egy a Bundespatentgericht (BPG), mint szakosított bíróság került felállításra. *Másrészt* a hatáskörök bővítése a szabadalmakkal összefüggő perek tekintetében is felmerült. Az első szabadalmi törvényünk az igazságszolgáltatás egységességét szem előtt tartva, csak a legkirívóbb esetekben állapította meg a szakosított bíróság hatáskörét. Egy modern bírósági szervezetrendszerben az igazságszolgáltatás egységessége kétségtelenül fontos jogelv, amely azonban nem zárja ki a szakosított bíróságok alkalmazását. Ebből adódóan a szabadalmi ügyekben a különbírósági és rendesbírósági hatáskörök meghatározása az első szabadalmi törvényünkben nem volt túl szerencsés. Ennek oka a német hatásra begyűrűző bifurkációs szemlélet volt. Ugyanis, ha egy vállalkozás attól tartott, hogy tevékenysége egy érvényes szabadalmat sért, és ezáltal bitorlási perbe fogják, akkor a Szabadalmi Bíróság előtt egy nemleges megállapítási pert indíthatott annak kimondása érdekében, hogy piaci tevékenysége nem sért szabadalmat. Mindez a Szabadalmi Bíróság előtti, és a specifikáció értelmében egy kétfokú eljárást jelentett. Azonban ha ugyanazon féllel szemben valaki más bitorlási keresetet nyújtott be, akkor ugyanannak a kérdésnek az eldöntése rendesbírósági hatáskörbe tartozott.

A probléma szervezeti kivetülése az, hogy mind a két esetben ugyanazt a műszaki kérdést kellett eldönteni, azonban az első esetben azt műszaki ülnökökkel rendelkező szakbíróság, míg a második esetben ülnökökkel nem rendelkező rendesbíróság bírálta el. A bitorlási büntető igényekben az illetékes járásbíróság, míg a magánjogi igények tekintetében az illetékes törvényszék járt el. Bár a szabadalmi törvényünk ilyen esetben előírta a Szabadalmi bíróság megkeresését, azonban csak a leírás értelmezése tekintetében. Mindez azért jelentett problémát, mert egy szabadalommal összefüggő perben, legyen az bitorlási vagy megsemmisítési, a tényállás az igénypontok értelmezése körül forgott, hiszen a szabadalmi oltalom arra terjedt ki ami az igénypontban rögzítve volt. Míg a leírás pusztán az igénypont műszaki indokolása, amely azt nem egészíthette ki.⁶¹ Ebben az értelmezésben tehát a bitorlási perekben a Szabadalmi Bíróság megkeresése valójában nem mozdította érdemben előre a rendesbírósági eljárást. Ebből adódóan a tudományos közvélemény 1947-re egyre inkább amellet foglalt állást, hogy a szabadalom tulajdonjogának megállapítása iránti pereket kivéve, minden magánjogi per a Szabadalmi Bíróság hatáskörébe kell, hogy tartozzon.⁶²

A Szabadalmi Bíróság hatáskörének azonban további szervezeti problémákat vetett fel. Ennek oka az, hogy a szabadalmakkal összefüggő szinte valamennyi magánjogi

⁶¹ Vö.: PAPP LÁSZLÓ *i. m.* 2015, 184–190. pp.

⁶² KOLOS AURÉL: *Az átszervezendő Szabadalmi Bíróságnak a kizárólagos hatáskört kell biztosítani a szabadalmak körüli jogkérdések eldöntésénél.* Ipari Jogalkotás, 1947/szeptember 19. AKNAI MIKSA: *A Szabadalmi Bíróság hatáskörének kiterjesztése.* Magyar Ipar. 1948/január 6. SÁLYI ISTVÁN: *A Szabadalmi Bíróság hatásköréről.* Szabadalmi Közlöny, 1947/22. szám. 134. p.

igény Szabadalmi Bíróság elé utalása, az akkor fennálló rendszer szerint egy kétfokú eljárást jelentett volna.⁶³ Az akkor hatályos szabadalmi törvényünk szerint ez eredetileg is így volt, azonban a bitorlási illetve kártérítési perek rendes bírósághoz utalása miatt, ezen ügyekben ez nem érvényesült. Ez utóbbiak esetén ugyanis a rendes bírósági szervezet egy háromfokú eljárást engedett meg. Ebből adódóan a korabeli szakirodalom egy másodfokú szakosított bíróság felállítását javasolta, annak ellenre, hogy ezt a szervezeti megoldást 1927-ben költségtakarékosságra hivatkozva az akkori jogalkotó megszüntette. A visszaállítani kívánt fellebbviteli szakbíróság és az új szabadalmi bíráskodás rendje körül két elképzelés bontakozott ki. *Egyrészt*, a szakbíróság felállításával az döntött volna a tényállás műszaki jellegű megítélésében, és csak ezután nyílt meg volna a lehetőség a rendes bírósági magánjogi igény érvényesítése iránt. Ennek a megoldásnak a kétségtelen hátránya az ötfokú ítélkezés kialakítása lett volna. *Másrészt* a kétszintű szakosított bíráskodást (Szabadalmi Bíróság és Felsőbíróság) a Kúria alá lehetett volna rendelni. A korabeli elképzelés alapján a Szabadalmi Bíróság bírói osztálya járt volna el az elsőfokú perekben, ahonnan a visszaállítani kívánt Felsőbírósághoz lehetett volna jogorvoslattal élni. Ezek a bíróságok jogi végzettségű és szabadalmi ügyvivői képesítésű bírókból álltak volna, míg a harmadfokú fórum, azaz a Kúria tisztán jogi képesítésű bírókból állt volna. Ebből következik, hogy a Kúria alá rendelt kétfokú szakosított bíróság logikailag és dogmatikailag mindenképpen igazolható, azonban aligha tekinthető költséghatékony megoldásnak. Nem véletlen, hogy a 20. században egyetlen európai ország sem alkalmazta ezt a szervezeti megoldást. Napjainkban is egyedül Svédországban találkozunk hasonló struktúrával.

A szervezeti megoldások körül kibontakozó szakmai vita a kommunista hatalomátvétellel árnyalódni látszott, mivel az igazságszolgáltatás terén a fordulat évétől kezdve a pártpolitikai érdekek kezdtek dominálni. 1949-től a találmányi bejelentések elbírálását az Országos Találmányi Hivatal, mint közigazgatási szerv végezte, s az 1949:3. tv., a bírói függetlenség elvét súlyosan megsértve, a Szabadalmi Bíróság feletti felügyeleti jog gyakorlását a miniszterelnökre ruházta, aki e jogát a Tervhivatal elnökén keresztül gyakorolta. Ezt követően az 1949:8. tvr. a bíróságot megszüntette, s hatáskörét elosztotta az Országos Találmányi Hivatal, illetve a budapesti ítélőtábla között.

V.

Az Országos Találmányi Hivatal felállításával a korábbi Szabadalmi Bíróság bejelentési osztályának hatásköre, azaz az engedélyezéssel kapcsolatos eljárások, mint tisztán közigazgatási hatósági eljárások a hivatalhoz - a korabeli európai tendenciáknak megfelelően - kerültek át. Ugyanakkor Magyarországon mindez nem csak a közigazgatási jogkör kiszervezését, hanem az 1948:8. tvr értelmében a szakosított bíráskodást megszüntetését is jelentett. Ugyanakkor látni kell, hogy a különbírósági rendszer megszüntetése nem

⁶³ KOLOS AURÉL: *Az átszervezendő Szabadalmi Bíróságnak a kizárólagos hatáskört kell biztosítani a szabadalmak körüli jogkérdések eldöntésénél*. Ipari Jogalkotás, 1947/szeptember, 19. AKNAI MIKSA: *A Szabadalmi Bíróság hatáskörének kiterjesztése*. Magyar Ipar. 1948/január 6. SÁLYI ISTVÁN: *A Szabadalmi Bíróság hatásköréről*. Szabadalmi Közlöny. 1947/22. szám. 134. p.

feltétlenül jelenti a modern iparjogvédelmi bíráskodás megszüntetését, hiszen a speciális tanácsi formációt rendesbírói közegbe utalták.

Az 1949-es szabályozással a Szabadalmi Bíróság bírói osztályának hatáskörét a Budapesti Ítéltábla vette át. Mindez még összhangban is lehetne a polgári kori szemlélettel, ahol az ítéltábla kizárólag fellebbviteli fórumként járt el, azonban a korábbi bírói osztály elsőfokú hatásköre is e bírósághoz került. A tanács összetételében továbbra is érvényesült a specifikáció, ugyanis az öttagú tanács három jogászbíróból és két műszaki képesítésű ülnökből állt, akiket a bírói tanács elnöke az OTH-hoz kinevezett tanácstagokból jelölhetett ki. Az 1949:20. tv. még fenntartotta az ítéltáblákat, mint felsőbírókat azonban a kiépülő tanácsrendszerrel összeegyeztethetetlen bírósági szinteket az alkotmányt módosító 1950:4. tv. eltörölte, amely az ítéltáblák megszüntetését jelentette. Ezzel az ítéltáblák funkcióját a megyei bíróságok vették át. A szabadalmi bíráskodás szempontjából ennek a konzekvenciáit vonta le a második szabadalmi törvényünk, amely értelmében az OTH a szabadalom megadása; a szabadalmi oltalom megszűnésének megállapítása, illetőleg újra érvénybe helyezése; a szabadalom megsemmisítése és a nemleges megállapítás kérdésében hozott határozatának felülvizsgálatát a Fővárosi Bíróság kizárólagos illetékességébe utalta. A Fővárosi Bíróság három hivatásos bíróból álló tanácsban járt el, ahol két bírónak elsőfokú vagy azzal egyenértékű műszaki képesítéssel kellett rendelkeznie. Ebből következik, hogy 1969-től a műszaki ülnökök alkalmazása helyett a jogalkotó az eljáró bírótól várta el a speciális képesítés megszerzését, ami elsőfokú műszaki, vagy azzal egyenértékű képesítést jelentett. A felsőfokú műszaki végzettség egyrészt a műszaki egyetem oklevelét jelentette, amellyel egyenértékű volt a tudományegyetemen szerzett biológusi, fizikusi, kémikusi, gyógyszerészeti oklevél.

A szabadalmi bíráskodást a rendes bírósági szervezetbe integráló és speciális összetételű tanácsot alkalmazó szervezeti megoldása a harmadik szabadalmi törvényünkkel (1995:33. tv.) is változatlan maradt. Az ítéltáblák visszaállításával mindez azt eredményezte, hogy a Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatalának (SZTNH) határozatai ellen a Fővárosi Törvényszék speciális összetételű tanácsához lehet fordulni, amely bíróság egyúttal eljár a szabadalombitorlási perekben is elsőfokon. Másodfokon a Fővárosi ítéltábla – már nem speciális összetételben –, míg harmadfokon a Kúria dönt a szabadalmi perekben.

VI.

Összességében megállapítható, hogy a 19. század végétől egészen napjainkig érvényesül a specifikáció a szabadalmi bíráskodás terén. A 20. század közepéig mindez egy – egy illetve kétfokú – szakosított bíróságot jelentett, amely jogi és műszaki végzettségű tagokból álló tanácsban ítélt. A 20. század közepétől a korábbi Szabadalmi Bíróság hatásköréből – teljes mértékben elfogadható és szükségszerű módon – az engedélyezési eljárás kikerült, s a jogalkotó a szakosított bíráskodás helyett a speciális összetételű tanácsot a rendesbírói szervezetbe helyezte el. Szintén szembevetendő változás, hogy 1969-től a Fővárosi Bíróság (Fővárosi Törvényszék) szabadalmi perekkel foglalkozó tanácsa jogi illetve jogi és műszaki képzettségű bírákból áll. Észre kell venni, hogy egyértelműen lándzsát törni az 1949 előtti vagy utáni szervezeti megoldás mellett vagy ellen nem lehet. Ugyanis mind a két szervezeti struktúrában érvényesül(t) a szabadalmi bíráskodással szemben támasztott azon alapvető követelmény, amely szerint a jogász bí-

ró mellett műszaki képesítésű ülnök, vagy műszaki képesítéssel rendelkező bírói is legyen. Kétségtelen, hogy a magyar közjogi hagyományoknak a szakosított iparjogvédelmi bírászkodás is megfelelne, azonban ha megvizsgáljuk a 20. század második felének európai megoldásait, akkor azt tapasztaljuk, hogy napjainkban csak azok az országok tartanak fent szabadalmi különbírószakot, amely államokban a szabadalmi bejelentések illetve perek, valamint az ország gazdasági teljesítőképessége ezt indokolja.

LÁSZLÓ PAPP

IP JURISDICTION IN HUNGARY

(Summary)

Under the TRIPS Agreement (Art. 41. para 5) countries are free to decide what types of judicial body or bodies have the jurisdiction to hear IP disputes. Because of the scope of IP jurisdiction and the international undertaking, the following models can be distinguished in the examined countries: a) Trial Court that Exclusively Hears IPR Cases; b) Specialized IPR Trial Division; c) Commercial Trial Court; d) Administrative Tribunal; e) Specialized IPR Trial Court. Over the last decade number of countries opted for the specialized IP court, therefore the study places more emphasis on the English, Finnish, German, Portuguese, Swedish, US and Japanese regulations. The study aims to identify the most important national legislations in historical perspective, especially the Hungarian's evolution.